

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

281

Problemy rozwoju regionalnego

Redaktorzy naukowi

Elżbieta Sobczak

Małgorzata Markowska

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-325-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Hanna Adamska , Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich – próba oceny	11
Emilia Bogacka , Stan i perspektywy wzrostu bezpieczeństwa publicznego w województwie dolnośląskim.....	19
Ewa Glińska, Ewelina Muszyńska , Kampanie promujące markę „Podlaskie” w opinii mieszkańców województwa mazowieckiego	28
Tomasz Kolakowski , Dynamika i kierunki rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Dolnym Śląsku.....	36
Alina Kulczyk-Dynowska , Konflikty przestrzenne na przykładzie parku narodowego	48
Florian Kuźnik , Polityka rozwoju metropolitalnego regionu	57
Renata Lisowska , Bariery i stimulatory rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw zlokalizowanych w regionach zmarginalizowanych	74
Marian Maciejuk , Zróżnicowanie samorządu terytorialnego w państwach Unii Europejskiej	85
Magdalena Malucha , Europejska polityka klimatyczna.....	95
Agnieszka Panasiewicz , Zarządzanie ryzykiem jako narzędzie równoważenia rozwoju w skali regionalnej.....	103
Zbigniew Piepiora , Zapobieganie negatywnym konsekwencjom klęsk elementarnych w województwie opolskim – aspekty finansowe	113
Andrzej Raczyk, Sylwia Dolzblasz , Czynniki i bariery rozwoju obszaru pogranicza polsko-niemieckiego w opinii samorządów lokalnych	121
Andrzej Raszkowski , Rankingi marek narodowych na przykładzie raportu Brand Finance	130
Elżbieta Sobczak , Zróżnicowanie struktury pracujących według sektorów intensywności działalności B+R w państwach Unii Europejskiej.....	140
Mariusz E. Sokolowicz , Instytucje a przestrzeń. Przegląd nurtów ekonomii instytucjonalnej w kontekście ich przydatności dla badań procesów rozwoju lokalnego i regionalnego.....	151
Jacek Soltys , Uwarunkowania i dylematy polityki regionalnej na obszarze peryferyjnym województwa pomorskiego	160
Olga Stefko , Możliwości i bariery rozwoju gospodarstw rolniczych i ogrodniczych w Wielkopolsce	169

Ewelina Szczech-Pietkiewicz , Implementacja i realizacja celów spójności terytorialnej w Polsce	178
Jarosław Uglis , Ocena poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich województwa wielkopolskiego	187
Agnieszka Zielińska , Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi w województwie podkarpackim	198

Summaries

Hanna Adamska , Sustainable development of rural areas – assessment attempt	18
Emilia Bogacka , Public safety state and growth perspectives in Lower Silesia Voivodeship	27
Ewa Glińska, Ewelina Muszyńska , Branding campaigns of Podlaskie in the opinion of Mazovia Voivodeship residents.....	35
Tomasz Kołakowski , Dynamics and directions of FDI in Lower Silesia.....	47
Alina Kulczyk-Dynowska , Spatial conflicts based on the example of a national park.....	56
Florian Kuźnik , Metropolitan policy of a region	73
Renata Lisowska , Stimulants and barriers to the development of small and medium enterprises located in marginalized regions.....	84
Marian Maciejuk , Diversity of local self-government in the European Union member states	94
Magdalena Malucha , European climate policy	102
Agnieszka Panasiewicz , Risk management as a tool for sustainable development on a regional scale.....	112
Zbigniew Piepiora , Preventing of negative consequences of natural disasters in Opole Voivodeship – financial aspects	120
Andrzej Raczyk, Sylwia Dolzblasz , Factors and barriers of development in the Polish-German borderland in the opinion of local self-governments...	129
Andrzej Raszkowski , National brands ranking based on brand finance report.....	139
Elżbieta Sobczak , Diversification of workforce structure by R&D activity intensity sectors in EU countries	139
Mariusz E. Sokolowicz , Institutions and territory. Review of institutional economics' strands in the context of their usefulness in the research on local and regional development	150
Jacek Soltyś , Conditions and dilemmas of regional policy in the peripheral area of Pomeranian Voivodeship	159

Olga Stefko , Possibilities and barriers of development in agricultural and horticultural farms in Wielkopolska Voivodeship.....	177
Ewelina Szczech-Pietkiewicz , Implementation and realization of territorial cohesion aims in Poland	186
Jarosław Uglis , Socio-economic development assessment of rural communities in Wielkopolska Voivodeship.....	197
Agnieszka Zielińska , Cooperation between self-government units and NGOs in Podkarpackie Voivodeship.....	206

Jarosław Uglis

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

OCENA POZIOMU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMIN WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Streszczenie: Celem pracy jest ocena poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich województwa wielkopolskiego. Do określenia poziomu rozwoju badanych gmin wykorzystano procedurę konstrukcji syntetycznego wskaźnika rozwoju społeczno-gospodarczego. Materiał źródłowy do badań stanowiły dane z Banku Danych Lokalnych, na poziomie gmin wiejskich (NTS 5) w roku 2010.

Słowa kluczowe: poziom rozwoju, rozwój społeczno-gospodarczy, syntetyczny wskaźnik rozwoju, gmina wiejska.

1. Wstęp

Rozwój społeczno-gospodarczy jest procesem pozytywnych zmian w sferze społecznej, kulturowej i ekonomicznej, rozumianym jako trwała poprawa warunków poziomu życia mieszkańców i potencjału gospodarczego określonej jednostki terytorialnej. Jest to szczególnie istotne w przypadku obszarów wiejskich, które obecnie dotyka problem depopulacji. W związku z tym rozwój gmin wiejskich powinien być nierozzerwalnie związany z tworzeniem i utrzymywaniem zadawalających mieszkańców warunków sprzyjających rozwojowi pracy i przedsiębiorczości oraz poprawie jakości życia na wsi.

Wieloaspektowy charakter rozwoju społeczno-gospodarczego sprawia, że trudno go opisać za pomocą jednego miernika. Dlatego też w tym celu stosuje się analizę wielokryterialną, na podstawie której wylicza się wskaźniki agregatowe (syntetyczne), które umożliwiają ocenę zróżnicowania badanych obiektów z punktu widzenia osiągniętego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Celem głównym pracy jest pomiar i analiza zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich województwa wielkopolskiego w 2010 roku. Do realizacji celu wykorzystano procedurę konstrukcji syntetycznego wskaźnika rozwoju społeczno-gospodarczego. Na podstawie zbudowanego syntetycznego

wskaźnika określono poziomy rozwoju badanych gmin w latach 2005 i 2010, a tym samym ich rozwój w tym okresie. W ramach celu niniejszej pracy sformułowano następujące problemy badawcze:

- Jaka jest skala przestrzennego zróżnicowania poziomu rozwoju gmin wiejskich?
- Gdzie w przestrzeni wielkopolskich gmin wiejskich występują strefy sukcesu gospodarczego, a gdzie depresji społeczno-gospodarczej?

2. Materiały i metody

Analizę poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego wielkopolskich gmin wiejskich przeprowadzono w oparciu o zestaw wybranych cech (zmiennych) diagnostycznych, z zakresu pięciu podstawowych zagadnień: sytuacji demograficznej, aktywności społeczno-gospodarczej, wyposażenia w infrastrukturę, warunków mieszkaniowych oraz kondycji finansowej gminy.

Wstępna lista zmiennych opisujących poziom rozwoju społeczno-gospodarczego wiejskich gmin została wyłoniona na podstawie studiów literatury przedmiotu [Wysocki 2010; Kamińska, Janulewicz 2009; Bański 2008; Rosner (red.) 2007; Jurczak 2007; Szymła 2000] oraz kryteriów formalnych i statystycznych. Materiał źródłowy do badań stanowiły dane z Banku Danych Lokalnych GUS, na poziomie gmin wiejskich (NTS 5) w roku 2010.

Z bogatego zbioru cech badawczych do badań przyjęto 26 zmiennych, które okazały się mierzalne, kompletne i dostępne (tab. 1), tym samym uwzględniono postulaty formalne doboru zmiennych diagnostycznych [Strahl (red.) 2006, s. 33]. Biorąc pod uwagę wpływ zmiennej diagnozującej na badane zjawisko, wyróżniono dwa ich rodzaje: stymulanty i destymulanty. Cechę, której większe wartości świadczyły o wyższym poziomie rozwoju, uznano za stymulantę (S) i odwrotnie, jeżeli na korzyść badanego zjawiska przemawiała mniejsza wartość zmiennej, uznano ją za destymulantę (D).

Uwzględniając kryteria statystyczne [Strahl (red.) 2006, s. 33], ze zbioru zmiennych wyeliminowano zmienne quasi-stałe (współczynnik zmienności $\leq 10\%$) oraz nadmiernie skorelowane między sobą. Biorąc pod uwagę powyższe kryteria, dokonano wyboru ostatecznych zmiennych diagnostycznych, które posłużyły do konstrukcji syntetycznego wskaźnika rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich w województwie wielkopolskim.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w przedstawianych badaniach przyjęto założenie, iż poziom badanego zjawiska jest wypadkową dwóch komponentów: społecznego i gospodarczego [za: Rosner (red.) 2007, s. 31]. Każdy z wyodrębnionych komponentów określony został przez kilka zmiennych¹, które posłużyły do wyzna-

¹ Komponent społeczny: $X_1, X_2, X_3, X_4, X_9, X_{13}, X_{24}$; komponent gospodarczy: $X_6, X_7, X_8, X_{10}, X_{11}, X_{12}, X_{15}, X_{16}, X_{18}, X_{21}, X_{22}, X_{23}, X_{25}, X_{26}$.

Tabela 1. Wstępna lista zmiennych charakteryzujących rozwój społeczno-gospodarczy badanych gmin województwa wielkopolskiego

Symbol zmiennej	Zmienne według grup
Grupa A – sytuacja demograficzna	
X ₁	wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym) (D)
X ₂	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców (S)
X ₃	saldo migracji wewnętrznej i zagranicznej na pobyt stały na 1000 mieszkańców (S)
X ₄	gęstość zaludnienia na 1 km ² (S)
Grupa B – aktywność społeczno-gospodarcza	
X ₅	udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem (S)
X ₆	liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym (S)
X ₇	bezrobotni na 100 osób w wieku produkcyjnym (D)
X ₈	liczba podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnych na 1000 mieszkańców (S)
X ₉	stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 ludności (S)
Grupa C – infrastruktura	
X ₁₀	gęstość rozdzielczej sieci wodociągowej w km na 100 km ² (S)
X ₁₁	gęstość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej w km na 100 km ² (S)
X ₁₂	gęstość rozdzielczej sieci gazowej w km na 100 km ² (S)
X ₁₃	liczba placówek bibliotecznych na 1000 mieszkańców (S)
X ₁₄	odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w % (S)
X ₁₅	odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w % (S)
X ₁₆	odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w % (S)
Grupa D – warunki mieszkaniowe	
X ₁₇	przeciętne powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² (S)
X ₁₈	powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² na osobę (S)
X ₁₉	odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg w % (S)
X ₂₀	odsetek mieszkań wyposażonych w łazienkę w % (S)
X ₂₁	odsetek mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie w % (S)
Grupa E – kondycja finansowa gmin	
X ₂₂	dochody budżetów gmin w zł <i>per capita</i> (S)
X ₂₃	dochody własne gmin w zł <i>per capita</i> (S)
X ₂₄	wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego w zł <i>per capita</i> (S)
X ₂₅	wydatki budżetów gmin ogółem w zł <i>per capita</i> (S)
X ₂₆	wydatki majątkowe inwestycyjne w zł <i>per capita</i> (S)

Źródło: opracowanie własne.

czenia syntetycznego wskaźnika Perkala² dla obu przyjętych komponentów przy założeniu, że wszystkie zmienne są równoważne, zgodnie ze wzorem:

$$P_i = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n z_{ij}$$

$$(i = 1, \dots, m; j = 1, \dots, n),$$

gdzie: z_{ij} – standaryzowana wartość j -tej zmiennej w i -tym obiekcie,
 n – liczba zmiennych uwzględnionych w analizie.

Zważywszy na fakt, że zmienne diagnostyczne przyjęte do konstrukcji syntetycznego wskaźnika Perkala były wyrażone w różnych jednostkach miary, poddano je normalizacji³. Standaryzacji zmiennych dokonano według następującej formuły:

$$\text{a) stymulanty: } z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j},$$

$$\text{b) destymulanty: } z_{ij} = \frac{\bar{x}_j - x_{ij}}{S_j},$$

gdzie: z_{ij} – standaryzowana wartość j -tej zmiennej w i -tym obiekcie,
 x_{ij} – wartość empiryczna j -tej zmiennej w i -tym obiekcie,
 \bar{x}_j – średnia arytmetyczna j -tej zmiennej,
 S_j – odchylenie standardowe j -tej zmiennej.

Następnie dla każdej gminy wiejskiej skonstruowano syntetyczny wskaźnik rozwoju Perkala dla komponentu społecznego i komponentu gospodarczego.

Kolejnym etapem badań, polegającym na ustaleniu poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego badanych gmin wiejskich, była konstrukcja syntetycznego wskaźnika rozwoju (SG). W tym celu zastosowano metodę bezwzorcową, zwaną metodą sum standaryzowanych. Uzyskany wskaźnik SG pozwolił ustalić kolejność gmin ze względu na poziom ich rozwoju społeczno-gospodarczego, a także podział badanych obiektów na grupy typologiczne. Tworząc grupy, dokonano podziału na cztery rozłączne klasy poziomu rozwoju, tj.: bardzo wysoki, wysoki, średni i niski, w oparciu o średnią arytmetyczną i odchylenie standardowe.

W celu dokonania analizy porównawczej zmian poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego badanych gmin dokonano konstrukcji wskaźnika SG dla 2005 i 2010 r.

² Analizując wartość obliczonych wskaźników, należy stwierdzić, że obiekty (tu gminy) rozwinięte będą miały wartości wskaźnika P_i powyżej 0, obiekty o średnim poziomie rozwoju zbliżone do 0, zaś najslabiej rozwinięte poniżej 0 [Szymła 2000, s.76].

³ Najczęściej stosowane metody normalizacji to: standaryzacja, unitaryzacja, przekształcenie ilorazowe.

3. Syntetyczna charakterystyka obszaru badań

Gminy wiejskie w liczbie 117 stanowią 51,8% ogółu gmin województwa wielkopolskiego. Zamieszkuje je ponad $\frac{1}{4}$ mieszkańca Wielkopolski, w ponad 2,8 tys. wsiach.

Tradycyjnie wieś kojarzy się z rolnictwem, aczkolwiek współczesne koncepcje rozwoju zakładają jej wielofunkcyjność. Rozwój wielofunkcyjny to sprawne wkomponowanie w wiejską przestrzeń nowych pozarolniczych funkcji dzięki czemu rolnictwo stanie się jedną z wielu działalności gospodarczych na wsi. Skala i tempo rozwoju wielofunkcyjnego są jednak determinowane wieloma czynnikami [Ugls 2012, s. 495, 499].

Przeprowadzony w roku 2010 Powszechny Spis Rolny wskazuje, że na terenie wielkopolskich gmin wiejskich funkcjonowało ponad 83 tys. gospodarstw rolnych, w tym ponad 64,7 tys. stanowiły indywidualne gospodarstwa rolne powyżej 1 ha. Dodatkowo mediana wskaźnika rozwoju funkcji rolniczej, liczonego liczbą indywidualnych gospodarstw rolnych powyżej 1 ha na 1000 mieszkańców, wyniosła 76,2, co oznacza, że w 50% badanych gmin ich liczba była niższa od wartości mediany, a w drugiej wyższa.

Rozpatrując rozwój podmiotów pozarolniczych, należy stwierdzić, że na terenie badanych gmin na koniec 2010 r. w systemie REGON zarejestrowanych było ponad 72 tys. podmiotów gospodarki narodowej. Współczynnik przedsiębiorczości, wyrażony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, wyniósł średnio 72,7. Ponadto w połowie badanych gmin liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON nie przekroczyła liczby 11,8.

W tym miejscu należy stwierdzić, że w przypadku 39,2% gmin wiejskich wartość wskaźnika przedsiębiorczości była wyższa od wartości wskaźnika rozwoju funkcji rolniczej. Oznacza to, że w tych gminach realizowana jest koncepcja ich wielofunkcyjnego rozwoju.

Z tej przyczyny w celu sprawdzenia, czy istnieje zależność pomiędzy wyżej omówionymi wskaźnikami, poddano je analizie korelacyjnej. Przeprowadzona analiza korelacji z wykorzystaniem współczynnika Pearsona potwierdziła istnienie istotnej statystycznie zależności między analizowanymi wskaźnikami. Obliczona wartość współczynnika korelacji $r_{xy} = -0,553$ ($p = 0,000$) wskazuje ujemną zależność o wysokiej sile związku [Stanisz 2006, s. 293; Szwed 2008, s. 313]. Niewątpliwie mała i średnia przedsiębiorczość na wsi postrzegana jest jako źródło rozwoju społeczno-gospodarczego. Przyczynia się do poprawy sytuacji ekonomicznej zarówno rodzin wiejskich, jak i rolniczych.

4. Omówienie wyników badań

Zgodnie z przyjętym założeniem poziom rozwoju społeczno-gospodarczego badanych gmin potraktowano jako wypadkową dwóch komponentów: społecznego i gospodarczego. Biorąc pod uwagę wydzźwięk obu komponentów w rozwoju, przyjęto,

że ich waga nie jest jednakowa. Wartościowanie wpływu poszczególnych cech na ocenę badanego zjawiska budzi zawsze wiele kontrowersji i dyskusji. Dlatego też na podstawie analizy literatury przedmiotu uznano, że komponent gospodarczy jest istotniejszą składową poziomą rozwoju gmin wiejskich od komponentu społecznego [za: Rosner (red.) 2007, s. 154].

Jak wspomniano wcześniej (w części 2. Materiały i metody) zbudowano syntetyczne wskaźniki Perkala dla komponentu społecznego i gospodarczego, które następnie posłużyły do konstrukcji syntetycznego wskaźnika rozwoju społeczno-gospodarczego (*SG*) według następującej formuły:

$$SG = \sum_{j=1}^n P_{ij} \times w_j \quad \sum_{j=1}^n w_j = 1,$$

gdzie: P_{ij} – wartość syntetycznego wskaźnika Perkala j -tej zmiennej (tu komponentu) w i -tym obiekcie;

w_j – waga j -tej zmiennej.

Przeprowadzona analiza korelacji wykazała dodatnią statystycznie istotną zależność ($r_{xy} = 0,567$, $p = 0,000$) o wysokiej sile związku między komponentem społecznym i gospodarczym. Ponadto obliczona wartość współczynnika determinacji $R^2 = 0,3217$ oznacza, że 1/3 zmienności komponentu społecznego może być wyjaśniona liniowym oddziaływaniem komponentu gospodarczego. W związku z powyższym ustalono wagi dla obu komponentów na poziomie 0,34 (społeczny) i 0,66 (gospodarczy).

Analizując wartość wskaźnika P_i dla komponentu społecznego, należy stwierdzić, że gminy najlepiej rozwinięte w tym aspekcie to: Komorniki, Kleszczewo oraz Lipno, natomiast najslabiej gmina Słupa, Kawęczyn i Brudzew. Z kolei pod względem gospodarczym najwyższe wartości wskaźnika uzyskały gminy koncentrujące się wokół miasta Poznań: Tarnowo Podgórne, Suchy Las, Komorniki, natomiast najniższe gmina Skulsk, Chocz i Mycielin.

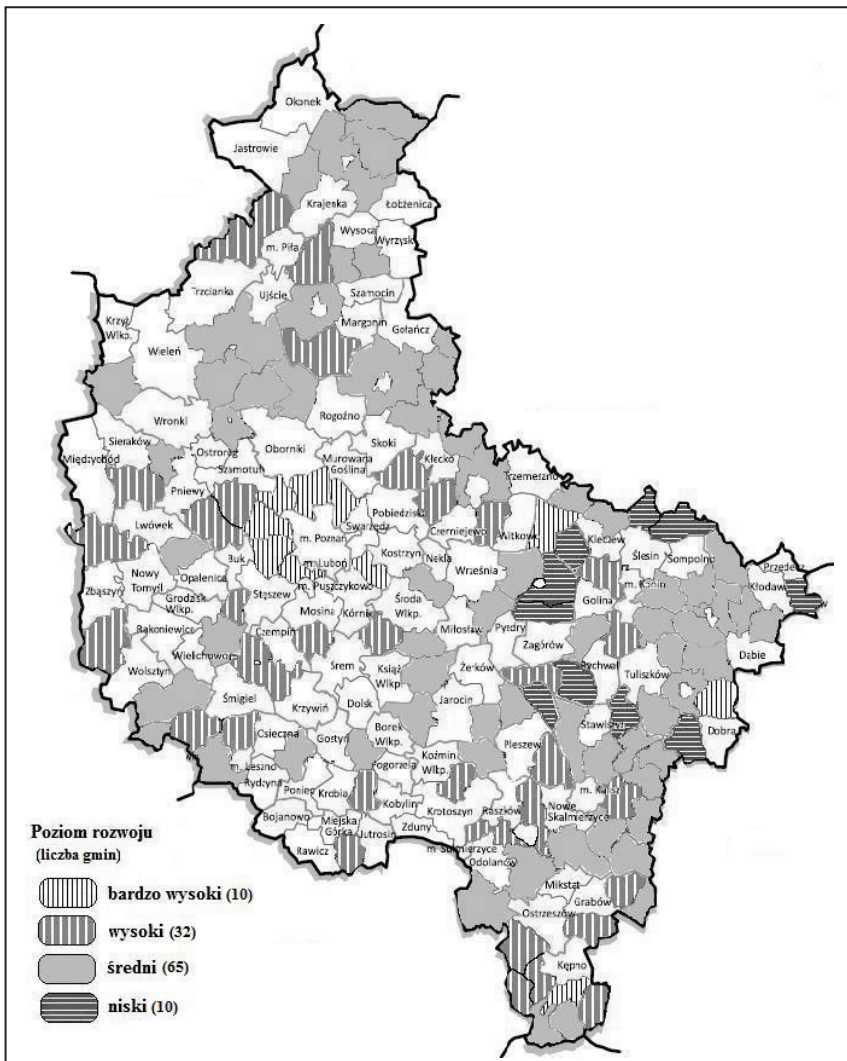
Zastosowana procedura konstrukcji wskaźnika *SG* porządkuje liniowo badane gminy pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz posłużyła do wyodrębnienia homogenicznych grup poziomu rozwoju. Dla graficznej oceny przestrzennego rozkładu badanego zjawiska użyto grupowania opartego na średniej arytmetycznej i odchyleniu standardowym (rys. 1).

W wyniku zastosowanej procedury grupę o bardzo wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego łącznie tworzy 10 gmin, wśród których dominowały gminy (70%) zlokalizowane wokół Poznania. Równie liczną grupę tworzą gminy o niskim poziomie rozwoju, zlokalizowane we wschodniej części województwa wielkopolskiego, głównie w podregionie konińskim (8) i kaliskim (2).

W skład gmin o wysokim poziomie rozwoju, charakteryzujących się wartościami wskaźnika *SG* powyżej średniej dla wszystkich gmin, weszły 32 gminy. Natomiast najliczniejszą, bo aż 55,6% grupę stanowiły gminy o przeciętnym poziomie rozwoju, aczkolwiek o wartości wskaźnika *SG* poniżej średniej.

W sumie najlepszą gminą pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w 2010 r. okazała się gmina Tarnowo Podgórne. Na kolejnych miejscach uplasowały się odpowiednio gminy: Suchy Las, Komorniki, Dopiewo, Rokietnica, Czerwonak, Przykona, Kleszczewo, Baranów i Powidz.

Analizując zmiany klasyfikacji gmin wiejskich, jakie zaszły między 2005 a 2010 r., stwierdzono, że na pozycji liderów nie wystąpiły zmiany (pierwsze trzy miejsca). Do grupy gmin o bardzo wysokim poziomie rozwoju w 2010 r. dołączyła gmina Baranów, natomiast opuściła ją gmina Pakosław.

Rys. 1. Klasyfikacja gmin ze względu na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego w 2010 r.

Źródło: opracowanie własne.

Gminą o najniższym poziomie rozwoju okazała się gmina Grodziec, która w stosunku do 2005 r. obniżyła swoją pozycję aż o pięć miejsc. Analizując listę gmin zaklasyfikowanych w 2005 r. do ostatniej grupy typologicznej, należy podkreślić, że ich liczebność w 2010 r. podwoiła się. Do grupy tej oprócz gminy Grodziec dołączyły następujące gminy: Ostrowite, Słupca, Skulsk, Kawęczyn i Chocz. Ponadto należy wspomnieć, że grupę tę opuściła gmina Czajków, która awansowała w rankingu z 114. na 94. pozycję.

Stwierdzono również, że w przypadku 58 badanych gmin (49,6%) odnotowano zmianę pozycji w rankingu *in plus*, natomiast w przypadku 52 (44,4%) *in minus* w stosunku do zajmowanej pozycji w roku 2005.

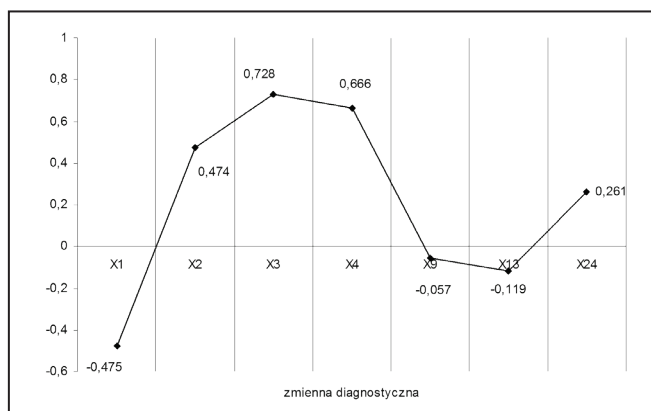
Powyższe wyniki grupowania potwierdziły fakt znacznego zróżnicowania przestrzennego województwa wielkopolskiego ze względu na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich.

W celu identyfikacji i pomiaru czynników rozwoju społeczno-gospodarczego wyznaczono współczynniki korelacji między syntetycznym wskaźnikiem rozwoju SG a zmiennymi przyjętymi do analizy komponentu społecznego i gospodarczego. Wyniki przeprowadzonych analiz przedstawia rys. 2 i rys. 3.

Z analizy otrzymanych współczynników korelacji oraz ich poziomów istotności wynika, że w przypadku zmiennej X_9 i X_{13} (komponent społeczny) badana zależność nie była istotna statystycznie ($p > 0,05$). W pozostałych przypadkach uznano obliczone współczynniki korelacji za statystycznie istotne (dla $\alpha = 0,01$).

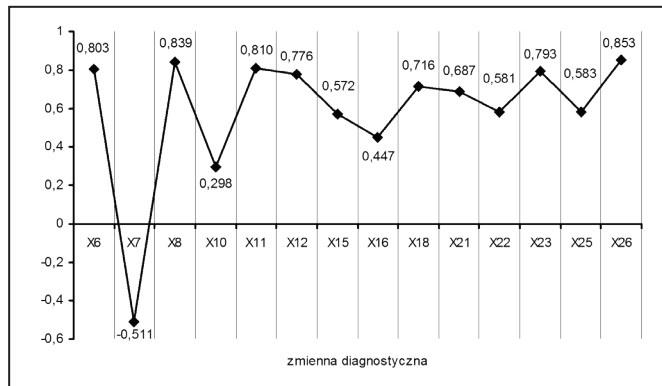
W przeprowadzonej analizie dla komponentu społecznego w przypadku salda migracji (X_3) oraz gęstości zaludnienia (X_4) siła związku okazała się wysoka. W pozostałych przypadkach zależność ta miała umiarkowany charakter.

Z kolei rozpatrując wskaźniki korelacji dla komponentu gospodarczego, można zauważyć, że aż $\frac{1}{2}$ była bardzo wysoka, a wysoka w 42,8% zmiennych. Powyższe wyniki wskazują, że na bardzo wysoki poziom rozwoju społeczno-gospodarczego

Rys. 2. Znaczenie komponentu społecznego dla rozwoju gmin wiejskich województwa wielkopolskiego na podstawie współczynnika korelacji

Źródło: opracowanie własne.

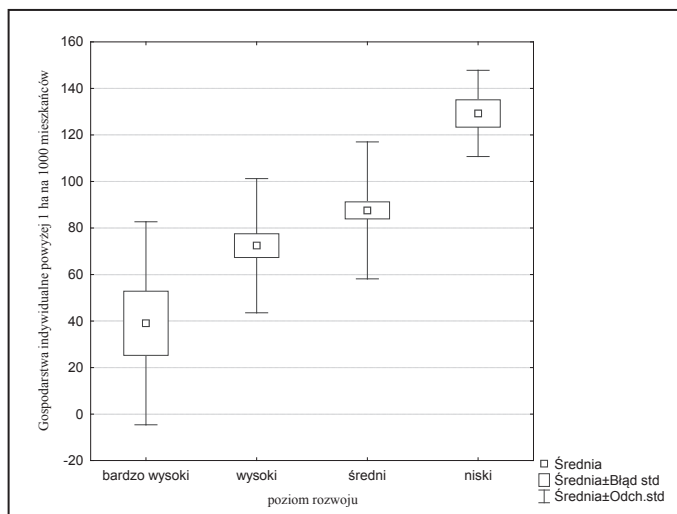

Rys. 3. Znaczenie komponentu gospodarczego dla rozwoju gmin wiejskich województwa wielkopolskiego na podstawie współczynnika korelacji

Źródło: opracowanie własne.

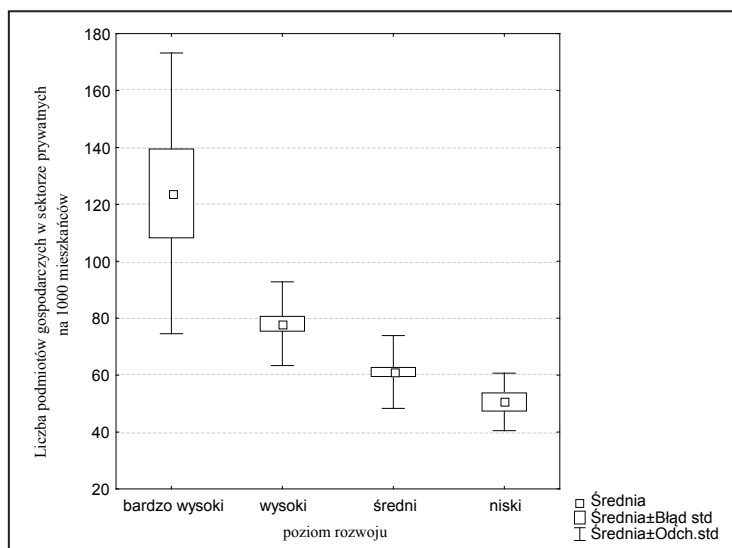
największy wpływ ma wysokość wydatków majątkowych inwestycyjnych (X_{28}) oraz liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (X_8).

Dodatkowo przeprowadzono badanie korelacyjne między poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego a wskaźnikiem rozwoju funkcji rolniczej. W wyniku tego badania stwierdzono wysoką ujemną statystycznie istotną zależność ($r_{xy} = -0,552$, $p = 0,000$). Oznacza to, że wraz ze wzrostem poziomu rozwoju zmniejsza się znaczenie rolnictwa jako dominującej działalności (rys. 4). Można zatem stwierdzić, że wiejskie gminy sukcesu gospodarczego to obszary wielofunkcyjne, gdzie rolnictwo stanowi jedną z form działalności gospodarczej na wsi (rys. 5).

Rys. 4. Zróżnicowanie wskaźnika rozwoju funkcji rolniczej według grup rozwoju badanych gmin

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 5. Zróżnicowanie wskaźnika przedsiębiorczości według grup rozwoju badanych gmin

Źródło: opracowanie własne.

Analiza powyższych rycin (rys. 4 i 5) wskazuje na istotne różnice między wartościami średnimi w wyznaczonych poziomach rozwoju. Dlatego też wyniki poddano analizie statystycznej z wykorzystaniem testu F (ANOVA). Uzyskane wyniki w pełni potwierdziły tezę, że zaobserwowane różnice są istotne statystycznie w obu przypadkach⁴. Należy zatem stwierdzić, że gminy o najwyższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego to jednostki zdecydowanie zdywersyfikowane gospodarczo.

5. Podsumowanie

Rozwój społeczno-gospodarczy jest zjawiskiem złożonym, gdyż nie można go wyrazić za pomocą jednego miernika. Do określenia poziomu rozwoju wykorzystuje się zwykle wskaźniki syntetyczne.

Przeprowadzone badania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich województwa wielkopolskiego pozwalają na sformułowanie pewnych wniosków i uogólnień. Zastosowanie syntetycznego wskaźnika rozwoju pozwoliło na delimitację badanych gmin ze względu na poziom badanego zjawiska.

Wyniki przeprowadzonych badań wyraźnie wskazują na znaczne zróżnicowanie wielkopolskich gmin wiejskich pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Zdecydowanie najliczniejszą grupę (55,6%) tworzą jednostki o średnim

⁴ $F = 16,9$ $p < 0,01$ (wskaźnik rozwoju funkcji rolniczej); $F = 37,7$ $p < 0,01$ (wskaźnik przedsiębiorczości).

poziomie rozwoju. Natomiast najmniej liczne okazały się dwie skrajne grupy, a więc „najlepszych” i „najsłabszych” gmin. Niewątpliwie obiekty zaliczone do grupy o bardzo wysokim i wysokim poziomie rozwoju (łącznie 42 gminy) można uznać za obszary sukcesu gospodarczego, zamieszkuje je ponad połowa mieszkańców gmin wiejskich. Z kolei jednostki nejsłabsze można zdefiniować jako obszary depresji społeczno-gospodarczej.

Literatura

- Bański J. [2008], *Wiejskie obszary sukcesu gospodarczego*, „Studia Obszarów Wiejskich”, t. 14, IGiPZ PAN, Warszawa.
- Jurczak R. [2007], *Zróżnicowanie rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich województwa wielkopolskiego*, [w:] *Społeczno-ekonomiczne aspekty rozwoju polskiej wsi*, red. M. Bład i D. Klepacka-Kołodziejaska, IRWiR PAN, Warszawa, s. 67-78.
- Kamińska A., Janulewicz P. [2009], *Klasyfikacja gmin wiejskich województwa lubelskiego na podstawie rozwoju społeczno-gospodarczego*, „Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin., Oeconomica” 275 (57), s. 31-42.
- Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2011 r.* [2011], GUS, Warszawa.
- Rosner A. (red.) [2007], *Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich a zróżnicowanie dynamiki przemian*, IRWiR PAN, Warszawa.
- Strahl D. (red.) [2006], *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wyd. Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław.
- Stanisz A. [2006], *Przystępny kurs statystyki z zastosowaniem STATISTICA PL na przykładach z medycyny*, t. 1, StatSoft, Kraków.
- Szymła Z. [2000], *Determinanty rozwoju regionalnego*, Ossolineum, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Szwed R. [2008], *Metody statystyczne w naukach społecznych. Elementy teorii i zadania*, Wyd. KUL, Lublin.
- Ugulis J. [2012], *Miejsce agroturystyki w dywersyfikacji gospodarki wsi*, [w:] *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*, red. R. Bról i A. Sztando, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 243, Wrocław, s. 495-504.
- Wysocki F. [2010], *Metody taksonomiczne w rozpoznawaniu typów ekonomicznych rolnictwa i obszarów wiejskich*, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań.

SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT ASSESSMENT OF RURAL COMMUNITIES IN WIELKOPOLSKA VOIVODESHIP

Summary: The aim of this paper is an assessment of rural communities in Wielkopolska Voivodeship under the account of socio-economic development level by the use of development synthetic index. It was formed for all rural communities in this voivodeship, on the base of statistical data collected by the Local Data Bank, NUTS level 5, in 2010.

Keywords: development level, socio-economic development, development synthetic index, rural community.